

POZNEJTE SVOU ŠKOLU

Edukační program projektu NAKI Panelová sídliště v ČR jako součást městského životního prostředí

Autorky)

Hana Havlůjová, Vladimíra Sehnalíková

Anotace)

Soubor metodických doporučení, která lze využít v rámci integrované tematické výuky či projektového dne na tzv. sídlištní škole. Žáci budou zkoumat stavební minulost budovy, v níž tráví většinu svého času, porovnávat záměry architekta s reálným využitím staveb nebo odhalovat skrytá zákoutí školy, o nichž možná nemá tušení ani pan školník.

Organizace)

Záleží na možnostech a zvyklostech školy. Navržené aktivity lze přizpůsobit jak pro práci v jednotlivých třídách, tak pro celoškolský projekt, kdy budou žáci objevovat různé aspekty školní budovy ve věkově smíšených skupinách. Předpokládaná minimální časová dotace jsou dvě vyučovací hodiny. Žáci by měli pracovat ve dvojicích nebo malých skupinách (cca 4 – 6 osob).

Cílová skupina)

Materiály je možné upravit pro vzdělávací potřeby žáků na prvním i druhém stupni základní školy, popřípadě pro středoškoláky.

Metoda)

Soubor námětů (viz Tabulka 1) nabízí různé typy aktivit, z nichž lze libovolně vybírat, popřípadě sestavit zadání pro paralelní práci menších skupin na dílčích úkolech. Řešení pak žáci ověřují v terénu školy a v jejím nejbližším okolí, sdílejí mezi sebou navzájem nebo diskutují při rozhovorech s pamětníky a odborníky. Aktivity vycházejí z principů konstruktivistické pedagogiky a otvírají příležitost pro badatelsky orientované učení.

Klíčové kompetence)

Navržené aktivity a úkoly (viz Tabulka 1) směřují k rozvíjení téměř všech klíčových kompetencí, které jsou vymezeny Rámcovými vzdělávacími programy pro základní i střední vzdělávání. Záleží na přizpůsobení úkolů konkrétní žakovské skupině, ale také na časové dotaci. Obecně lze říci, že žáci mohou při poznávání své školy:

- konstruovat vlastní hypotézy a ověřovat jejich platnost a funkčnost na základě pozorování v terénu i prostřednictvím studia pramenů,
- objevovat nové způsoby vnímání zdánlivě známých a všedních míst,
- rozvíjet své kritické myšlení,
- analyzovat zjištěné informace, utvářet logické závěry a sdělovat druhým své myšlenky.

Doporučené způsoby práce přispívají také k rozvoji spolupráce a tvořivosti.

Tabulka 1

Poznejte svou školu: aktivity ve vazbě na vzdělávací oblasti, obory a průřezová témata

Hlavní otázka	Zaměření aktivit	Aktivity a úkoly (náměty)	Vazba na vzdělávací oblasti, obory a průřezová témata
Jak se dnes věci mají?	Deskriptivní	Mapy a plány Žáci <ul style="list-style-type: none"> zakreslují svou třídu, jídelnu, tělocvičnu a další vybrané prostory např. do evakuačního plánu školy. vyhledávají vyobrazení školní budovy na různých typech digitálních map, porovnávají měřítko i způsoby zobrazení. s pomocí katastrální mapy zkoumají např. začlenění školní budovy do okolního prostředí (vegetace, orientace na světové strany, okolní zástavba, vedení komunikací apod.). 	Člověk a jeho svět Zeměpis, matematika, ICT Environmentální výchova
		Tvary a formy Žáci <ul style="list-style-type: none"> hledají a popisují, kresebně či fotograficky zaznamenávají zajímavé či originální prvky výzdoby interiéru či exteriéru budovy. pozorují a popisují rozmanitá architektonická řešení (např. symetrické – asymetrické prvky, vertikální – horizontální členění, využití barev či různých struktur materiálů...). 	Člověk a jeho svět Výtvarná výchova, matematika Environmentální výchova
		Konstrukce a materiály Žáci <ul style="list-style-type: none"> pozorují stavební principy a hledají jejich matematické či fyzikální zákonitosti. odhadují a posléze ověřují měření a propočty velikost budovy či místností. pozorují skladbu využitých stavebních materiálů, zkoumají fyzikální a chemické vlastnosti vybraných vzorků (např. při laboratorních cvičeních). 	Člověk a jeho svět Člověk a svět práce Matematika, chemie, fyzika Environmentální výchova

		<p>Funkce a provoz Žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> • si vytvoří vlastní hypotézy o fungování budovy (Kudy teče voda? Jak se nakládá s odpady? Jak se budova vytápí?) a během prohlídky školy se správcem budovy ověří jejich platnost. • se seznámí s vybranými hygienickými normami platnými pro školní budovy (např. osvětlení, odhlučnění, větrání, parametry školního nábytku) a ověří jejich uplatňování v praxi školy (např. během měření při laboratorních cvičeních nebo dílnách). 	<p>Člověk a jeho svět Člověk a svět práce</p> <p>Fyzika, chemie, výchova ke zdraví, výchova k občanství, český jazyk</p> <p>Environmentální výchova</p>
		<p>Reflexe a zúročení poznatků a zkušeností Žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> • vyrobí maketu školní budovy a jejího okolí. • vytvoří s pomocí grafického softwaru digitální model školní budovy. • připraví, realizují a vyhodnotí anketu na téma kvality života ve školní budově. • písemně, vizuálně či jinak mediálně reflektují výsledky svého poznání školní budovy. • diskutují o svých zjištěních s architektem. 	<p>Člověk a jeho svět Člověk a svět práce</p> <p>Výtvarná výchova, ICT, výchova k občanství, český jazyk a literatura</p> <p>Environmentální výchova Mediální výchova</p>
<p>Jak to bylo v minulosti?</p>	<p>Historické a srovnávací</p>	<p>Historické prameny Žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> • zjistí s pomocí obrazových pramenů (např. staré mapy a plány, fotografie, popř. filmy), do jaké míry se proměnila podoba školy a její okolí. • porovnájí s pomocí pramenů a literatury (architektonické studie, hygienické normy, ikonografické prameny), do jaké míry odpovídala původní podoba školy dobovým představám o ideální školní budově. • sestaví s pomocí písemných pramenů (např. školní kroniky a almanachy, archivované třídní knihy, dobový regionální tisk) příběh školy a identifikují klíčové 	<p>Člověk a jeho svět</p> <p>Dějepis, výchova k občanství, zeměpis, český jazyk a literatura</p> <p>Environmentální výchova Mediální výchova</p>

		události v její minulosti.	
		Pamětníci Žáci <ul style="list-style-type: none"> na základě analogií (např. výklady v učebnici dějepisu, filmová a televizní tvorba) si vytvoří představu o životě v socialistické škole, kterou posléze porovnávají se vzpomínkami pamětníků (např. starší příbuzní, absolventi školy, bývalí učitelé). vedou rozhovory se staršími spolužáky a učiteli a zjišťují, jak probíhal život a k jakým změnám docházelo ve škole po roce 1989. 	Člověk a jeho svět Dějepis, výchova k občanství, český jazyk a literatura Mediální výchova
		Reflexe a zúročení poznatků Žáci <ul style="list-style-type: none"> připraví referáty na školní konferenci o proměnách místa a školní budovy v čase a zapojí se zde do debaty s přizvaným architektem či historikem architektury. na základě studia pramenů, literatury a rozhovorů s pamětníky vytvoří mediální prezentaci o historii školy (např. almanach, výstavu, film, divadelní představení). 	Člověk a jeho svět Dějepis, výchova k občanství, český jazyk a literatura, výtvarná výchova, ICT Environmentální výchova Mediální výchova
Co by se stalo, kdyby...?	Experimentální	Mediální interpretace Žáci <ul style="list-style-type: none"> napíší žánrovou povídku (např. detektivní, sci-fi, fantasy) o proměnách školních kabinetů či odborných pracoven. vytvoří dvojjazyčného průvodce po historii a budově školy. vytvoří sérii autorských či skupinových fotografií na libovolné či dané téma (např. autoportrét z oblíbeného místa ve škole, tématická zákoutí či zátiší, ilustrace k protikladům jako tichý – hlučný; chlad – horko; světlý – tmavý). sestaví zvukovou, popř. audiovizuální (digitální) mapu / naučnou stezku po budově školy a jejím okolí. 	Umění a kultura, Člověk a svět práce Český jazyk a literatura, cizí jazyk, ICT Mediální výchova Osobnostní a sociální výchova

	<ul style="list-style-type: none"> s pomocí školních sbírek připraví výstavu např. na téma Tajemství školních kabinetů a pracoven 	
	<p>Proměna místa Žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> předloží návrh na nové řešení interiéru společných prostor ve škole (např. chodby, jídelny, atria) a prodiskutují jej se všemi zainteresovanými stranami. navrhnou novou úpravu školní zahrady nebo fasády školy. identifikují problémy a předloží návrh na zlepšení životního prostředí ve škole (např. funkční využití zeleně, dodržování pitného režimu, zateplení budovy) 	<p>Umění a kultura Člověk a svět práce</p> <p>Český jazyk a literatura, výchova k občanství a ke zdraví, ICT</p> <p>Osobnostní a sociální výchova Výchova demokratického občana Environmentální výchova</p>
	<p>Reflexe zkušeností a tvorby Žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> uspořádají autorské čtení svých povídek či výstavu svých prací a získají zpětnou vazbu od spolužáků, učitelů a rodičů prodiskutují své náměty či návrhy na změny např. s umělci, architekty, designéry, ekology porovnají výsledky svých snah s analogickými projekty realizovanými v českých i zahraničních školách 	<p>Umění a kultura Člověk a svět práce</p> <p>Český jazyk a literatura, cizí jazyk, ICT</p> <p>Mediální výchova Osobnostní a sociální výchova</p>

Dvě doporučení z praxe:

- Lze předpokládat, že se spolu se žáky na dobrodružnou cestu za poznáním školy, tak jak ji zatím patrně neznáte, vypravíte i vy sami. To však není na závadu. Naopak – společné tázání a formulace hypotéz, které si teprve společně ověříte v pramenech, pozorováním v terénu nebo rozhovorem s přizvanými odborníky, umožní žákům zakusit autentickou situaci, jež je ve světě vědy či umění na denním pořádku. Žádný učený z nebe nespádl a nikdo předem nezná správnou odpověď.
- Rozhodnete-li se pro projektový způsob práce, doporučujeme nechat žákům co nejvíce prostoru pro jejich vlastní iniciativu. Mohli byste sice s pomocí výše uvedených námětů připravit pro žáky jasná zadání a činnost sami řídit, ale zapojte žáky raději aktivně do všech pěti fází projektu. Níže uvedené otázky (viz Tabulka 2) pomáhají žáky nejen aktivizovat, ale prostřednictvím žákovských námětů a nápadů činnost v projektu demokraticky směřovat ke společně stanovenému cíli.

Tabulka 2

Poznejte svou školu: náměty pro participativní řízení badatelského projektu

Fáze projektu	Popis činností	Otázky pro společné zvážení
Orientace	Nejprve je třeba si ujasnit parametry a organizační podmínky bádání.	<i>V čem spočívá námi zkoumaný problém? Co chceme zjistit? Kdo, co a do kdy zjistí? Jak a kam bude svá zjištění zaznamenávat?</i>
Příprava a plánování	V souladu se zaměřením našeho tázání pak plánujeme a připravujeme další postup.	<i>Jak zjistíme odpověď na výchozí otázku? Jak se k ní dobereme? Které prameny máme k dispozici?</i>
Zjišťování výchozích informací	Výzkum může probíhat podle potřeby v terénu školy nebo v jejím nejbližším okolí. V případě delšího projektu pak také v paměťových nebo památkových institucích, mezi pamětníky, ale také ve virtuálním prostředí internetu.	<i>Které informace přesně potřebujeme? Kde je můžeme najít? Kdo nám s tím může pomoci?</i>
Zpracování poznatků a prezentace výsledků	Než ostatním představíme výsledky bádání, je třeba shromážděná data jednak analyzovat, shrnout a interpretovat, a pak také rozhodnout, jakou formou je budeme prezentovat.	<i>Jak zní odpověď na výchozí otázku? Co nového a podstatného jsme zjistili? Nač bychom chtěli upozornit? Jak své objevy představíme ostatním? Bude lepší statistický přehled, souvislý text nebo výtvarná akce?</i>
Reflexe	Na závěr bychom neměli zapomenout průběh a výsledky projektu společně zhodnotit.	<i>Co jsme se naučili?</i>

Seznam doporučené literatury a inspirativních zdrojů:

Veerle De Troyer a kol., *Heritage in the Classroom. A Practical Manual for Teachers*, Antwerp 2005.

Hana Havlůjová – Jana Lešnerová (ed.), *Kulturní dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit ve školní praxi: Metodická doporučení a příklady dobré praxe pro učitele základních a středních škol*, Praha 2012.

Blažena Hušková a kol., *Učíme se dobře rozhodovat pro budoucnost. Budování vztahů mezi školami, obcemi a správci veřejných pozemků a prostor cestou místně zakotveného učení a zapojování občanů*, Brno 2010.

Lucie Chocholová – Barbora Škaloudová – Lucie Štůlová Vobořilová (ed.), *ICT a současné umění ve výuce – inspirace pro pedagogy výtvarné, hudební a mediální výchovy*, Praha 2008.

Jana Kratochvílová, *Teorie a praxe projektové výuky*, Brno 2010.

Karel Laboutka – František Koukal – František Janda, *Pedagogické a hygienické požadavky na stavbu škol*, Praha 1961.

Jan Slavík, *Hodnocení v současné škole. Východiska a nové metody pro praxi*, Praha 1999.

Kim Thomas, Teaching activities using your school building, *Engaging Places*, 13 January 2010, <http://www.engagingplaces.org.uk/teaching%20resources/art74944>, vyhledáno 24. září 2014.

František Tichý, Nebojte se projektů aneb Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví a možnosti výchovně vzdělávacích projektů, *Kulturně historické dědictví kolem nás*, <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/metody/nebojte-se-skolnich>, vyhledáno 24. září 2014.

František Tichý, *Přírodní škola – cesta jako cíl aneb Vyprávění o minulosti, současnosti a zkušenostech alternativního gymnázia*, Semily 2011.

Anna Tomková – Jitka Kašová – Markéta Dvořáková, *Učíme v projektech*, Praha 2009.

Josef Valenta, *Projektová metoda ve škole a za školou. Pohledy*, Praha 1993.

Webové stránky:

Architekti ve škole (ČR) <http://www.architektiveskole.cz/>

Engaging Places: A resource to support teaching and learning through buildings and places (Velká Británie) <http://www.engagingplaces.org.uk>

School maken in architectuur (Belgie, Vlámsko)

<http://www.schoolmakeninarchitectuur.be>